

בס"ד ערב שבת קודש
ענג שבת
 פרשת: וישב - מקץ - חנוכה
 כ' בכסלו ה'תשע"ב יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים
 (16.12.2011) לעילוי נשמת בעלי, אבינו וסבנו הרב אורי דסברג ז"ל
 עלון מס' 5 (1,054) (שנה עשרים ושש)

מועדי השבת וישב
 ער"ש מוצ"ש

17.18	16.02	יום -
17.19	16.16	ת"א
17.16	16.05	חיפה
17.21	16.20	ב"ש
17.19	16.13	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

שבת וישב - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.58 - 5.02
זמן הנחת תפילין	5.28 - 5.32
הנץ החמה (מישור)	6.36 - 6.39
הנץ החמה (הנראה)	6.41 - 6.44
ס"ז ק"ש מג"א	8.17 - 8.20
הצות היום	11.37 - 11.40
מנחה גדולה	12.07 - 12.11
שקיעת החמה	16.38 - 16.41
צאת הכוכבים ב'	17.28 - 17.31

דף יומי: בכורות לג - לט

מועדי השבת מקץ
 ער"ש מוצ"ש

17.21	16.05	יום -
17.22	16.19	ת"א
17.20	16.08	חיפה
17.24	16.23	ב"ש
17.22	16.16	אילת

זמני היום והלימודים היומיים:

שבת מקץ - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	5.02 - 5.04
זמן הנחת תפילין	5.32 - 5.34
הנץ החמה (מישור)	6.39 - 6.41
הנץ החמה (הנראה)	6.45 - 6.47
ס"ז ק"ש מג"א	8.21 - 8.24
הצות היום	11.40 - 11.44
מנחה גדולה	12.11 - 12.14
שקיעת החמה	16.41 - 16.45
צאת הכוכבים ב'	17.31 - 17.35

דף יומי: בכורות מ - מו

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315. לדוגמה: זמן שקיעה מחר בטבריה" את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת ב"מידע יהודי" www.moreshet.co.il יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בילדור 3, ת"א טל: 03-5234063 פקס: 03-5234054 smuladv@netvision.net.il דוא"ר: 1700-50-54-50 דפוס: אקסטרה פרינט

יוסף ואחיו, החשמונאים ודורנו
 "ועתה לכו ונהרגו ונשלכו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו... ויקחהו וישלכו אותו הבהר והבור רק אין בו מים... לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי בו כי אחינו בשרנו הוא וישמענו אחיו" (בראשית ל"ז). התנהגות בני יעקב, אחי יוסף אל יוסף מעזעת כל קורא. יוסף עצמו מרגיע את אחיו ואומר להם: "ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה פי הא-להים וישמיני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומשל בכל ארץ מצרים" (מ"ה, ח). מכירתו של יוסף למצרים הובילה את יוסף לפתור את חלומות פרעה, הציל את ארץ מצרים ולהיות לפליטה גדולה גם לארצות מסביב. זהו חלק ממהלך א-להי מתוכנן שתכליתו להביא לקיום הנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים - ירידת ישראל למצרים ויציאתם משם.
 "וישלחו מעמק חברון, אמר ר' אחא: הלך להשלים אותה העצה העמוקה שנתן הקב"ה בינו ובין חבר הנאה שהיה קבור בחברון ועבדום וענו אותם" (בראשית רבה פ"ד). המהלך הא-להי מתקדם לקראת המטרה גם ללא ידיעת השותפים הפעילים בהגשמתו.

בעת המפגש המרגש של בני יעקב עם יוסף לאחר נתק של 22 שנים, אין זכר בכתוב להתנצלות של האחים בפני יוסף על השלכתו לבור ומכירתו. לאחר מותו של יוסף חוששים האחים לסגירת חשבון על ידי יוסף ואומרים לו: "אביך צוה לפני מותו לאמר: כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחסואתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך... " (נ, טז-יז). מדוע לא ביקשו האחים את סליחתו של יוסף לפני כן? ייתכן שהאחים השתכנעו שמעשיהם הם שהביאו להצלחת העולם מרעב ולכן אינם צריכים לבקש סליחה.
 הרמב"ם (הלכות תשובה ו', ה) משיב לשאלה מדוע נעשו המצרים במכות מצרים הרי הם היו מחויבים לפי ברית בין הבתרים לשעבד את בני ישראל: "וכן המצריים כל אחד ואחד מאותן המצריים והמרעיים לישראל אילו לא רצה להרע להם הרשות בידו, שלא גזר על איש ידוע אלא הודיעו שסוף זרעו עתיד להשתעבד בארץ לא להם". תשובתו הברורה של הרמב"ם היא ששותפותו של אדם במהלך א-להי אינה מפיקה את בחירתו החופשית ואינה מסירה ממנו אחריות להתנהגות ראויה. למרות שמעשיהם של האחים קידמו את מהלך הירידה למצרים, אסור היה להם להתנהג אלא אח כפי שהתנהגו ליוסף. עם איחודה של המשפחה היו האחים חייבים לבקש את סליחתו של יוסף. הימנעותם מדבר על כך ולהתנצל העמידה אותם לאחר מותו של יעקב בחשש לחייהם ובצורך לשים דברים בפי אביהם המנוח (לשנות מפני השלום בלשון חז"ל).

הרמב"ם בהלכות חנוכה (פ"ג) מתאר את משמעות נצחון בני חשמונאי בכך ש"חזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני" וזוהי סיבה להתקנת חג חדש על ידי חז"ל. גם לנו עומדים לחיות בדרך זו חזרה מלכות לישראל בארץ ישראל. צעדנו כברת דרך משמעותית מפזורה יהודית גולה בין עמים עד הלום, ועוד דרך רבה לפנינו עד שנוכה למלכות הראויה. המהלך א-להי בו אנו חיים ומתפקדים גם בלא מודע, עלול לבלבל וליצור תחושת פטור מאחריות אישית ואף מבחירה חופשית. הרמב"ם לימדנו שגם כאשר יש גזירה א-להית מפורשת הבחירה החופשית והאחריות האישית של כל פרט אינה מתבטלת. על כל פרט מוטלת החובה לנהוג בדרך הישר והטוב בין אדם למקום ובין אדם לחבירו.
 שאלות זהות יסודיות נמצאות היום על סדר היום הציבורי. אם נלמד לסגל לעצמנו כעם את דרך השיח הציבורי ולא את הגישה הדוגלת בנקיטת מעשים חד צדדיים, נחסוך מעצמנו מחלוקות, ניכור ושנאת חינם.
הרב משה שפטר, רב הקיבוץ הדתי טירת צבי

העלון מוקדש לזכר ולע"נ אבינו וסבנו היקר **יצחק בן איסר שולמן** ז"ל נפטר ב-א' בטבת תשס"ח. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ אבינו וסבנו היקר **אפרים פישל אורבך** ז"ל נפטר ב-כ"א בכסלו תשס"ז. יהי זכרו ברוך!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ **יעקב קופל** בן **אלעזר רנד** ז"ל נפטר ב-כ"ה בכסלו תש"ס. יהי זכרו ברוך!

"בלעדי" - החכמה אינה שלי אלא מהקב"ה שענני, אומר יוסף בפרשה. "בבית שני, כשמלכו יוון, גזרו גזרות על ישראל, ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות..." הרמב"ם שעוסק בהלכות פותח את דיני חנוכה בתיאור היסטורי ומדגיש מתי נס חנוכה קרה. מדוע?
 הגמרא במסכת יומא (כט, א): "אמר רב אסי: למה נמשלה אסתר לשחר (אילת השחר)? לומר לך: מה שחר סוף כל הלילה - אף (נס פורים) אסתר סוף כל הנסים" ("אז רוב נסים הפלאת בלילה"). ומקשה שם הגמרא: "הא איכא חנוכה" (שנס חנוכה היה אחרי אסתר). ומתרצת הגמרא: אסתר סוף כל הנסים ש"ניתנה לכתוב" בכתבי הקודש במגילה "קא אמרינן" אבל הנסים שהיו אחרי אסתר לא נכתבו בכתבי הקודש. מגילת חנוכה לא נכתבה - חנוכה הוא יום טוב של תורה בעל פה. בתקופת הבית הראשון היו נביאים, והיתה כתיבת קודש. בתקופת הבית השני ניטלה הנבואה, הופסקה כתיבת הקודש והחלה התורה שבעל פה. היוונים, כל רצונם היה להעבירנו מדתנו - להשכיחנו תורתך. לא מלחמה פיסית, לא גלות אלא העברה מדת. ההזכרה שמאורעות חנוכה היו בימי בית שני, בימי תחילת התורה בעל פה, היא ענין מהותי - ענין הלכתי - התורה היא אחת מדגיש הרמב"ם. מלחמה רוחנית הוא גם מלחמה נגד התורה שבעל פה.
 הגמרא ביומא (סט, ב) אומרת: בנחמיה ט' כתוב: "ויצעקו אל ה' אלהים בקול גדול" מאי אמור? אמר רב ואיתימא רבי יוחנן? כך אמרו ישראל באותה עת: "בייא ביאי" (רש"י: לשון זעקה וקבלנה) מבקשים אנחנו שתמסור בידינו את יצר הרע של עבודה זרה כי "היינו האי דאחרביה למקדשא... ושרף את היכלו, וקטל צדיקים ואיגלה ישראל מארצם" (ועדיין (יצר הרע) מרקד בינן". הבטחת לנו שחר כנגד יצר הרע "לא איהו בעינן, ולא אגריה בעינן" (אנחנו מוותרים על יצר הרע וגם על השכר. והקב"ה קיבל בקשתם: "נפל להו פיתקא מרקיעא, דהוה כתב בה אמת... אמר להו נביא (זכריה) לישראל: היינו יצרא דעבודה זרה".

הנה כי כן חנוכה הוא החג הראשון מאז אין יצר הרע לעבודה זרה ומאז פסקה הנבואה והחלה תורה שבעל פה וחי המעשה ניתנה לחכמים (כדאי לראות על כך את הגר"א בביאוריו ובהגהותיו לסדר עולם, פרק ל, ס"ק יב). הלכות חנוכה הן הלכות של תורה שבעל פה. ואומתנו איננה אומה כי אם בתורתיה (בשתייהן - בכתב ובעל פה). בהמשך הגמרא ביומא (שם) מסופר שישראל אמרו: "הואיל ועת רצון הוא..." נבקש עוד דברים שיתבטל יצר הרע של עריות ועוד. לאחר ברור מצאו שבלי יצר הרע בכלל אין אפשרות שהעולם יתקיים.
 בדורנו קיימים מתיוונים בתוכנו אבל המלחמה הנערכת היום, כאילו נגדם, היא מלחמה שתוצרתה מעודף כח ותוצאתה יכולה להביא לאסון. מה נעשה אם מחר יעבור הכח לצד השני והוא זה שיכפה מלחמה אנטי תורתית? המלחמה הרוחנית המוגזמת היום דומה לרצון לבטל כליל את יצר הרע מתוכנו. אנא, תנו לעולם להמשיך להתקיים!

העלון מוקדש לזכר ולע"נ מרת **דבורה מלכה בת אליקים קפלן** ז"ל. נולדה בשנת ה'ת"ה, הלכה לעולמה ב-כ"ג בכסלו ה'תרפ"ד. יהי זכרה ברוך!

בס"ד
מפעל תפילין
 יצור בתי תפילין
 גסות מהודרות בכל הנוסחאות

 בהשגחת הרב משה שאול קליין שליט"א מוצ' בד"ץ דמרח' הגד"ש ואונר שליט"א.
 בדיקה תפילין ותיקונים
 במקום עורכים בדיקת מחשב למזוזות, פרשיות וכו'.
לפניה, להתייעצות ולהזמנה: 09-8870673

הזדמנות לשנות
"כיוון" - אימון ברוח היהדות וגיבור.
 העצמה אישית, העצמה זוגית, התקדמות כלכלית ועיסוקית.
 אימון משפחתי, הסכמי מוסון וגירושין.
 מקבלים הפניות מרובי הד"ר הרבניים.
 "עוף טלפוני ראשוני חנים."
טל: 054-5333386 אוריאל

מתמחים בייצור של דברי מאפה
בשיטה חדשנית - ב"טעם של פעם"
חנוכה ברשת קונדטוריות "הכהנים"
סופלניות בטעמים שונים ואפהילים

סניפי הרשת:
חדש: אור יהודה: ההגנה 12, טל: 03-6045412
חולון: המרכבה 73, טל: 03-5507077
תל-אביב: יגאל אלון 126 "קופי שופ", טל: 03-6964865
גבעתיים: כורזין 5, טל: 03-5713554
ויצמן 24 "קופי שופ", טל: 03-5718348
תפוצות ישראל 6 "קופי שופ", טל: 03-5713554
מאפיות הכהנים
BREAD CAFE
 כשר בהשגחת הרבנות חולון, גבעתיים ואור יהודה

דיני השבוע ומנהגיו

שבת פרשת וישב

הפטרה: "כה אמר ה' (עמוס ב, ו). יום שלישי ערב חנוכה במנחה לא אומרים תחנון. יום שלישי בערב: הדלקת נר ראשון של חנוכה.

שבת חנוכה פרשת מקץ

בשחרית הלל שלם. לקריאת התורה מוציאים 2 ספרי תורה. בספר הראשון 7 קרואים בפרשת השבוע. בספר השני מפטיר בפרשת נשא: "ביום הרביעי" (במדבר ז, כד) **הפטרה:** "רני ושמחי בת ציון" (זכריה ב, יד). מברכים החדוש: טבת.

ראש חודש טבת יהיה ביום השני וביום השלישי (לא אומרים ולמחרתו), האב עלינו ועל כל ישראל לטובה (אומרים "הבא" ולא הבאים).

המולד: יום ראשון, שעה 7, 20 דקות ו-17 חלקים. לא אומרים אב הרחמים ולא מזכירים נשמות. במנחה לא אומרים "צדקתך".

זמן קידוש הלבנה: מליל חמישי ג' בטבת ועד ליל שני י"ד בטבת.

מוצש"ק: לא מאחרים להתפלל, כדי להדליק נרות חנוכה בזמן. אומרים "יהי נועם". "ויתן לך" אומרים בבית אחר הדלקת נר חנוכה.

חנוכה

הדלקת נר בבית הכנסת בערב: קודם עלינו של מנחה (יש נוהגים אחרי תפילת מנחה) מדליק החזן נר חנוכה. המנורה בדרום בית הכנסת והנרות ממערב למזרח. מדליק נר המערבי שהוא בימינו. וכך בכל שמונת ימי החג.

הציבור והחזן לא יוצאים ידי חובת נר חנוכה בברכה בבית הכנסת.

הדלקת נר כל אחד בביתו: עדיף להדליק בשמן זית. תולין המנורה שבבית בשמאל ביאתו בחוץ בטפח הסמוך לפתח, ומדליק נר הימני הסמוך לפתח. אם אי אפשר בפתח מדליק בחלון בצד ימין. מברך "להדליק נר", "על הנסים" ו"שהחינו" (רק ביום הראשון). מברך את הברכות ורק אחר כך ידליק הנרות אחרי הדלקת הנר יאמר "הנרות הללו". יקבץ כל בני ביתו לעמוד בעת ההדלקה לפרסומי ניסא. אין מדליקין מנר לנר ואין נהנין לאורה, אלא אם כן עבר זמן מצות ההדלקה (חצי שעה בתוך הלילה), וטוב שיתנה קודם ההדלקה שהוא מקצה יותר מהשעור, ואז יוכל, לאחר חצי שעה בתוך הלילה להנות מאורה.

הדלקת נרות בערב שבת חנוכה:

בערב שבת חנוכה רצוי להקדים להתפלל תפילת מנחה, כדי להקדים אותה להדלקת הנרות, שכן הקרבת קרבן התמיד של המנחה קדמה להדלקת נרות המנורה במקדש. אם אין מניין, יקדים להדליק הנרות ואחר כך יתפלל עם הציבור. הדלקת נר חנוכה ביום שיש ערב שבת מקץ 25 דק' קודם שקיעת החמה, שזה יוצא כמה דקות לפני מועד כניסת השבת. מדליקין נר חנוכה שבבית, מוסיפין שמן כשעור שידלקו חצי שעה בלילה, (ומפלא המנחה יכולין להדליק וכיום השעה היא בערך 15.40).

זהירות: בערב שבת לא יוצאים ידי חובת הדלקה בנרות הצבעוניים הנפוצים; זמן הדלקתם קצר ביותר – מתאימים לחצי שעה של ימי החול – כך יוצא שהמברך בערב שבת על נרות אלו, ברכותיו הן ברכות לבטלה, שכן כלים הם עוד לפני צאת הכוכבים או סמוך מאד לאחריה. לכן, ישים שמן במידה מספקת או ידליק בנרות גדולים.

נהוג שאחרי הדלקת הנרות בערב שבת לא שרים 'מעוז צור', בגלל דוחק הזמן. במקום זאת שרים 'מעוז צור' בזמירות ליל שבת. מיד אחרי הדלקת נר חנוכה מדליקים נרות שבת.

תפילה חנוכה

בכל ימי החנוכה לא אומרים תחנון, אף לא במנחה שלפניה. לא אומרים 'למנצח... יענך' וגם לא 'אל אך אפים' בהוצאת ספר תורה. ואומרים הלל שלם.

על הניסים:

בתפילות העמידה בחנוכה אומרים בברכת 'מודים' לפני 'ועל כולם' על הניסים... בימי מתתיהו'. אם שכח לומר 'על הניסים' במקומו – אם נזכר לפני שאמר את שם ה' בברכת 'הטוב שמך ולך נאה להודות', חוזר ל'על הניסים' וחוזר ואומר 'ועל כולם' וכו' על הסדר. אך אם נזכר לאחר שכבר אמר את שם ה' בברכת 'הטוב שמך ולך נאה להודות', אינו חוזר, אלא לפני 'יהי רצון' שבסוף 'אלקי, נצור' אומר: 'יהי רצון מלפניך, שתעשה לנו ניסים ונפלאות, כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו וכו'. (שולחן ערוך תרפב, א ובמשנה ברורה. ואם סיים כבר את תפילת העמידה, אינו חוזר עוד. טעה ואמר על הניסים אחרי 'רצה' (ולא אחרי מודים), וכבר סיים תפילתו – לא חוזר. (שער הצינן תרפב, ב) אם נזכר בעודו בברכת הודאה, יאמרנו שוב במקומו הנכון (שו"ת נשמת חיים סג).

מנחה קצרה (היינו שש"ץ מתחיל שמונה עשרה בקול רם עד האל הקדוש, והציבור עומדים לתפילת לחש) – הואיל ואין בזה חזרת הש"ץ, בחנוכה ובפורים יש להימנע מכך מהטעם שאמירת על הניסים ע"י הש"ץ – זה פרסום הנס בתפילה. ראה תוספות גמרא שבת כד, ע"א דיבור המתחיל: "מהו", ובכף החיים תרעא.

גם בברכת המזון אומרים 'על הניסים' בברכת 'נודה לך' לפני 'ועל הכל'. שכח ולא אמרו, אם נזכר לפני שאמר את שם ה' שבחתימת על הברכה 'על הארץ ועל המזון', חוזר ל'על הניסים' וממשיך על הסדר 'ועל הכל' וכו'. אם נזכר אחרי שכבר אמר את שם ה' שבחתימת הברכה 'על הארץ ועל המזון', אינו חוזר, אך לקראת סוף ברכת המזון, לפני 'הרחמן הוא יזכנו' יאמר: 'הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות, כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו וכו'.

נוסחאות: יש אומרים 'על הניסים' ויש אומרים 'ועל הניסים' עם ו' החיבוה בנוסח ספרד (חסידים) אומרים: 'ועל הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות' וכו'. בנוסח הספרדים אין מזכירים 'מלחמות' ובנוסח אשכנז אין מזכירים 'נפלאות' ו'נחמות'.

צריך לומר 'ועל הניסים', בו' החיבוה... להשיחם 'תורתך' ולא מתורתך (משנה ברורה תרפב, א)

הלל

בכל שמונת ימי חנוכה אומרים הלל שלם בברכה תחילה וסוף אחרי תפילת העמידה. לאחר ההלל אומרים חצי קדיש (שולחן ערוך תרפג, א ובמשנה ברורה). הטועה ואמר חצי הלל – עליו לחזור ולקרוא את ההלל כולו ובברכה (ביאר הלכה מט).

חנוכה בראש חודש טבת – להבדיל מאמירת פרקי תהילים בעלמא כשאומרים הלל בתפילה יש לכוון באמירתו לשם ראש חודש וגם לשם חנוכה. נראה שעצם הכוונה מספקת. אם אמר חצי הלל – לגבי ראש חודש – יצא אבל לגבי חיוב ההלל בחנוכה צריך לחזור כאמור לעיל.

אבל – יש נוהגים שבחנוכה האבל לא מתפלל לפני העמוד. (ביאר הלכה קלא). במשנה ברורה תרעא, מד ו-תרפג, א אומר שדוקא תפילת שחרית, אבל מנחה וערבית יכול האבל לגשת לעמוד.

לגבי הלל בבית האבל: במגן אברהם קלא, י' ומשנה ברורה כ' נאמר שלא אומרים הלל כלל בבית האבל, אבל הציבור יאמרוהו לאחר מכן בביתם (האבל לא יאמר הלל). בזה השולחן ג, עמ' 10 מסביר באריכות מדוע כן יש לומר הלל בבית האבל, וגם האבל יאמרו. לבני ספרד אין שאלה – בין

האבל ובין המתפללים בביתו – אומרים הלל – כף החיים תרפג, ד ויביע אומר ח, יורה דעה, לג – דעתו היא שגם על בני אשכנז לאומרו.

קריאה בתורה: בימי חנוכה קוראים בתורה בפרשת קרבנות הנשיאים; במדבר פרשת נשא, פרק ז'. ל-3 קרואים (שולחן ערוך תרפג, א ובמשנה ברורה).

ביום הראשון מתחילים ב'יהי ביום כלות משה', והספרדים מתחילים בפרשת ברכת כהנים, ומסיימים בקרבן היום הראשון, בשני בקרבן היום השני וכך הלאה. ביום השמיני – זאת חנוכה. בעליה לשלישי משלים את כל הימים עד 'כן עשה את המנורה' (תחילת פרשת בהעלותך).

טעו וקראו בפרשת נשיא של יום אחר, יצאו ידי חובת הקריאה (משנה ברורה תרפג, ג).

ראש חודש טבת: אומרים הלל שלם ומסיים בקדיש שלם – ולא חצי קדיש כמו בשאר ימי חנוכה מהטעם שיש תפילת מוסף.

מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלשה בפרשת ראש חודש: כהן – עד רביעית ההין. לוי – עד ונסכה. ישראל – עד ונסכו. בספר השני קוראים לרביעי – נשיא היום. לאחר רביעי אומרים חצי קדיש (שולחן ערוך תרפג, ג ובמשנה ברורה). טעויות: אם הוציאו ספר אחד וקראו ל-4 בראש חודש – די במה שקראו. טעו והתחילו בספר הראשון בשל חנוכה (במקום ראש חודש) – יקראו לכהן של חנוכה ומלוי והלאה משיכו של ראש חודש (ספר מצוות נר איש וביתו פ"א)

נרות החנוכה

א. המדליק בפתח הבית או החצר, מצוה שיניח את החנוכה בטפח הסמוך לפתח, כדי שיהיה ניכר שבעל הבית הוא שהדליק את החנוכה. (שו"ע ומשנ"ב סי' תרע"א).

ב. מצוה להניח את החנוכה משמאל לפתח, כדי שתהיה המזוזה מימינו ונר חנוכה משמאלו, כך שיהיה מוקף במצוות. ובדיעבד, אם הניחה בצד ימין, יצא. אך אם מדליק בפתח שאין בו מזוזה, יש להניח את החנוכה לכתחילה בצד ימין. (שם).

ג. הוספת הנרות צריכה להיות לפי מנין הימים, ואין להוסיף נרות אם אינו מדליק כמנין הימים. ולכן מי שיש לו בלילה השלישי רק שני נרות, או שיש לו בלילה הרביעי רק שלשה נרות, ידליק רק נר אחד, כעיקר הדין. (משנ"ב סי' תרע"א).

על משפט וכלכלה בפרשה

עו"ד זאב דסברג

פרשת מכירתו של יוסף עשויה להציב דילמה משפטית מעניינת. האחים משליכים את יוסף לבור והוא נעלם, לאביהם הם מספרים שיוסף "טרוף טורף". בבואם לפני יוסף, טרם יכירוהו, אומרים האחים על בנימין "ואחיו מת ויוותר הוא לבדו לאמו". יתכן והאחים באמת האמינו שהם הרגו את יוסף. על פי המדרש נשאו האחים בתוצאות "הריגתו": יהודה – נודה, יתר האחים היו שרויים בשקם ובתעניתם, ושמעון – נכלא במצרים.

כלל משפטי הוא שאדם לא נענש פעמיים על אותו מעשה. הנה דוגמה למימוש קיצוני של כלל זה: פלוני הורשע ברצח של אלמוני ונדון למאסר. לאחר ריצוי עונשו, יצא מהכלא ופגש לא אחר מאשר את אלמוני (שחשבוהו למת) כשהוא חי נושם ובוטח. לכאורה אם ירצח כעת פלוני את אלמוני – לא ניתן יהיה להרשיעו ולהענישו בשנית, היות וכבר נענש על רציחתו וכידוע: כשם שאי אפשר למות פעמיים, כך אי אפשר להרוג את אותו בן-אדם פעמיים.

חשבו שחרגו את יוסף, נודע להם ש"עוד יוסף חי" הם יהרגו אותו – האם יהיה עליהם לשאת שוב בעונש או בתוצאות של המעשה שעשו?

בדריך חייני

לעילוי נשמת הרב אורי דסברג ז"ל

"וישבו לאכל לחם" – בני יעקב אוכלים לחם כשאחיהם זרוק בבור.

"ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם", ואילו יעקב אבינו, "אהב את יוסף מכל אחיו". לכאורה אהבתו של יעקב אל יוסף, דווקא מתחזקת מהדיבה שהוא מקבל מיוסף על אחיו. תמיהה גדולה, הייתכן שיעקב אבינו מקבל לשון הרע מיוסף ועוד אוהב אותו יותר בשל כך?!, ועוד כאשר הוא כלל לא מוכיח את האחים על הדברים שנמסרים לו מיוסף.

אחת הדרכים להסביר תמיהה זאת היא בכך שיעקב כלל לא נכנסו באזניו כל הלשון הרע על בניו כי ידע שהם לא עושים באמת רע, אלא שרק יוסף רואה בכך רע וזאת עקב מידת ה"הצנע לכת" שלימד יעקב את בנו יוסף, מידה אותה למד בבית עבר בברחו מעשו אחיו.

מתמיהים מאוד מעשי האחים, לאחר שהחליטו "לטפל" במוציא דיבתם יוסף, ביושבם לאכול לחם באכזריות כה רבה לאחר שהשליכו את אחיהם לבור למות ברעב או בידי חיות רעות, וזה אף נוגד את הטבע האנושי לשבת לאכול לאחר ניסיון רצח!?

אמנם אחי יוסף דנו אותו מחמת הדיבה שהוציא עליהם, בא ראוהו והציל אותו מידם שלא להרוג אותו בידיים אלא בזריקה לבור, ולכאורה במה חסיד יאובן בכך? אם בבור יהיו חיות רעות הרי שהן תהרגנה את יוסף.

ניתן להסביר כי ייתכן שלאחר מכן התחרטו גם על כך שיגרמו את מיתתו של יוסף ולכן ישבו בעצמם לאכול לחם כדי שתהיה דעתם מיושבת כפי שאומר רב אבדימי דמן חיפה בבבא בתרא דף יב, שקודם אכילה ושתייה יש לו לאדם שתי לבבות. מפרש רש"י במקום, שאינו מסכים לדעת שלימה אלא רק לאחר אכילה כשיש לו לאדם דעת מיושבת. ייתכן ואף מדובר היה בפת שחרית – ארוחת בוקר – שמביאה לידי ישוב הדעת, כפי דברי הגמרא במסכת בבא מציעא דף קז, בה מצוינים י"ג דברים שנאמרו בפת שחרית. לכן ישבו לאכול לחם כדי שיהיה להם יישוב הדעת בדין, ובאמת כך היה כאשר ישבו בעצמם לאכול לחם, פטרו את יוסף מדין מיתה לעונש גלות וכך פתרו את בעיית מוציא הדיבה שבביתם.

כולנו נדרשים ללמוד מאחיו של יוסף, ומהגמרות העוסקות ביישוב הדעת ע"י אכילה: עלינו לצאת לדרך, מי ברכב ומי ברגל רק לאחר שאנו בטוחים שיישבנו את דעתנו. נהיגה ביישוב הדעת אינה דומה לנהיגה תוך כדי שיחת טלפון, תוך כדי שיטוט בתחנות הרדיו או אפילו גילוח או איפור. כמוכן, ביישוב הדעת המתקבל ע"י אכילה ושתייה והתרענות לפני הנסיעה או בהפסקות בה, ימנעו ויחסכו בעזרת השם תאוונות ונפגעים רבים.

אנו עומדים בחג נס פך השמן ואין מתאים יותר מלהסביר אף את מעשהו של ראוהו בכך שראובן סמך על הנס שה' יעשה בכדי להציל את יוסף, אלא שידע ראוהו שהקב"ה משתדל לעשות ניסים כדרך הטבע, ולכן בדרך זו, של זריקה לבור, הנס יוכל להיות בדרך הטבע (כפי שמרחיב הרב יששכר שלמה טייכטל הי"ד בספרו "אם הבנים שמחה").

כך גם בנסיעותינו בדרכים אין לנו לסמוך על הנס, ואף שאנו בטוחים בנסי ה' הפרטיים והכלליים, הרי שעלינו לעשות את הנדרש מאתנו כך שהדברים יהיו כדרך הטבע. לשם כך, לדאוג לערנותנו, ליישוב הדעת, לתקינות רכבנו וכבישינו, והקב"ה יוכל לעשות נסיו בדרך הטבע, ונחזור כולנו לביתנו בשלום.

אלי קלופמן, מנהל ישיבת ההסדר שבות ישראל באפרת.